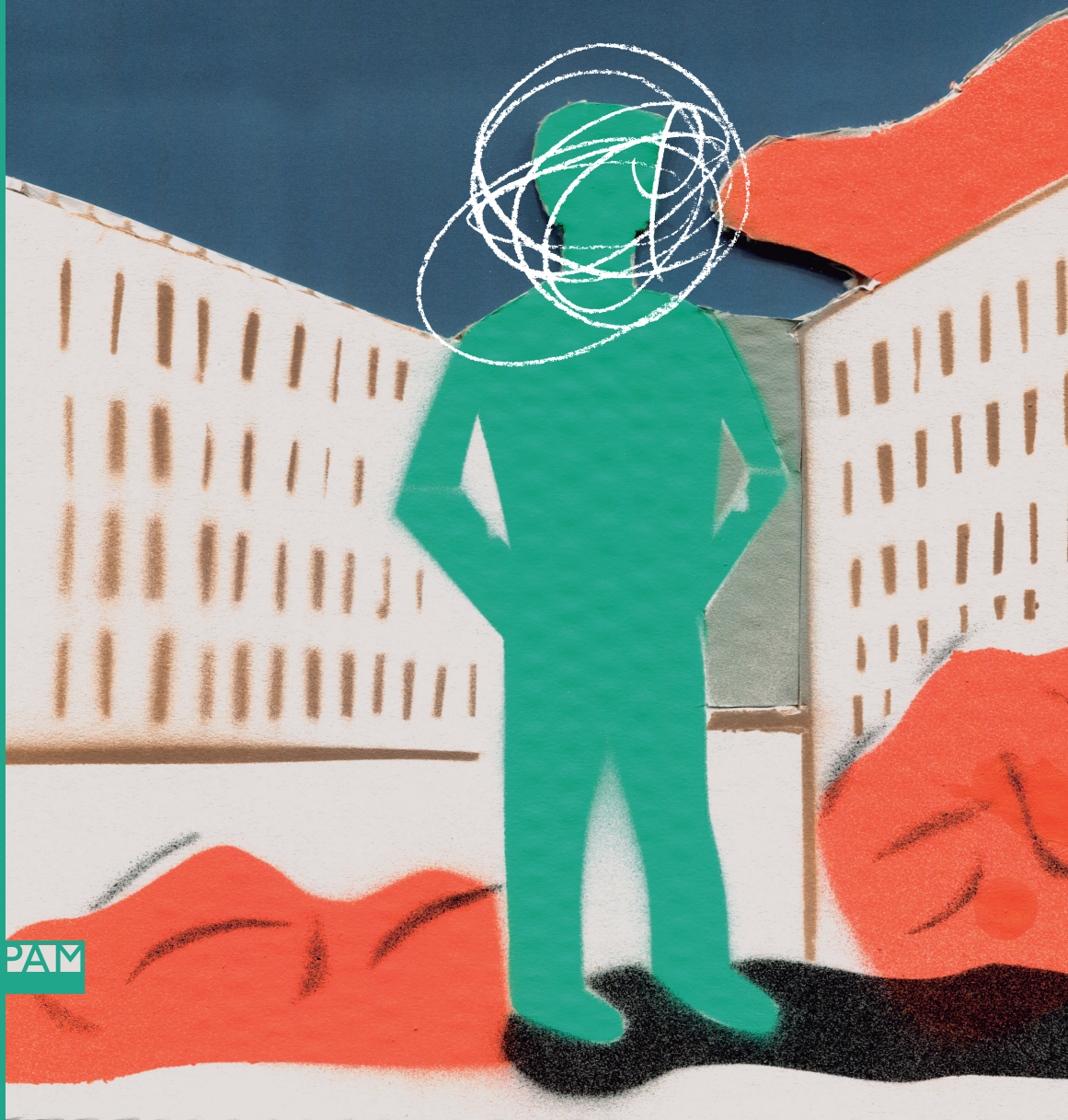

La crisi identitària

Tema central de la novel·lística catalana del segle XXI

LAURA FABREGAT AGUILÓ

Laura Fabregat Aguiló

LA CRISI IDENTITÀRIA

*Tema central de la novel·lística catalana
del segle XXI*

Publicacions de l'Abadia de Montserrat
2022

Amb el suport de

Primera edició, novembre de 2022
© Laura Fabregat Aguiló, 2022
La propietat d'aquesta edició és de
Publicacions de l'Abadia de Montserrat
Ausiàs Marc, 92-98 – 08013 Barcelona
ISBN: 978-84-9191-251-4
Dipòsit legal: B. 17090-2022
Imprès a Gráficas Rey

Disseny de la coberta: Jordi Avià

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ	7
LA POSTMODERNITAT LITERÀRIA	21
BREU INTRODUCCIÓ A LA FILOSOFIA POSTMODERNA	31
APUNTS SOCIOLÒGICS SOBRE L'INDIVIDUALISME, EL CONSUMISME I L'HEDONISME EN L'ACTUALITAT	40
LA CRISI IDENTITÀRIA COM A TEMA CENTRAL DE LA NOVEL·LA CATALANA DEL SEGLE XXI	47
FRAGILITAT, INCERTESA I PÈRDUA GENERALITZADA DE SENTIT	48
LA SOLEDAT	59
UN VIATGE A LA RECERCA DE SENTIT	68
EL DOBLE IDENTITARI	80
FINA BARRERA ENTRE REALITAT I FICCIÓ	96
RELACIONS LÍQUIDES I IDENTITATS VOLÀTILS	113
INEXISTÈNCIA D'UN RELAT COHERENT DEL PASSAT	128
REFLEXIONS SOBRE LA CONDICIÓN HUMANA	133
EL RETRAT DE LA SOCIETAT: EL CONFLICTE AMB L'ENTORN I AMB UN MATEIX	150
INTERNET, XARXES SOCIALS I NOVES TECNOLOGIES: UNA DAVALLADA DE LES RELACIONS SOCIALS	172
CONSIDERACIONS FINALS	190
CONCLUSIONS	195
AGRAÏMENTS	199
BIBLIOGRAFIA	201

INTRODUCCIÓ

Aquest llibre se centra en l'estudi de la crisi identitària que s'identifica en la novel·lística d'aquest segle en el pla narratiu del contingut, amb el propòsit de demostrar la centralitat i primordialitat de la temàtica. Amb aquest objectiu s'elabora, en primer lloc, una perspectiva filosòfica i sociocultural al voltant de la concepció de la postmodernitat entesa com a època històrica i cultural, la qual es vincula estretament amb el sorgiment de la disjuntiva identitària en la societat actual i permet captar-ne els motius. En aquest sentit, els trets definidors de la societat postmoderna giren entorn de la desaparició dels discursos centrals i la consegüent instauració de punts de vista ambigus, escèptics i equívocs que impossibiliten la definició precisa sobre la realitat i l'experiència del món. D'aquesta manera, en aquest estudi s'aborden temes i conflictes significatius del món occidental a partir de l'anàlisi del personatge literari, que en aquest cas desemboquen sempre en la qüestió vehicular de la lluita identitària, a partir de la personalitat, la vivència i la problemàtica semblant o idèntica de l'individu literari.

Per aquesta raó, l'exploració literària de la crisi identitària s'elabora exhaustivament a partir de diferents punts d'investigació observats en els personatges de les novel·les actuals, que alhora n'esdevenen motius narratius constants: els sentiments reiterats de fragilitat, incertesa i pèrdua de sentit existencial i vital; la percepció de la soledat, que en part sorgeix d'un viatge llunyà o introspectiu a la recerca de significança; la vigència del doble identitària; la confusió entre l'esfera real i la ficció o virtualitat que confirma la normalització del fantàstic; les relacions líquides, la incomunicació i les identitats volàtils; la pèrdua d'un relat coherent sobre el passat i la fi de la història, així com les reflexions morals sobre la naturalesa humana en relació amb els conflictes contemporanis.

És així com s'estudia, també, la relació entre literatura i societat a partir del retrat que ofereixen les novel·les de la realitat immediata en termes de problemàtica identitària, tant dels costums i conductes habituals dels personatges com d'un entorn específic marcat, a grans trets, per la precarietat econòmica i laboral, la globalització, el turisme, internet i les noves tecnologies. De fet, es dedica un capítol a part a tractar

l'aspecte de la integració de les tecnologies a la vida quotidiana dels personatges i el desenvolupament de les noves formes de comunicació, sostingudes majoritàriament a partir de les xarxes socials, que permet entendre'n la incidència en l'aspecte identitari.

Així, doncs, per dur a terme aquesta investigació literària s'han escollit, prèviament, poc més d'una desena d'autors destacats, qualificats i representatius de l'escenari narratiu del moment, que permeten focalitzar l'assumpte identitari a partir de la seva producció novel·lística. Són Vicenç Pagès Jordà (1963), amb *Els jugadors de whist* (Empúries, 2009) i *La felicitat no és completa* (Edicions 62, 2003); Manuel Baixauli (1963), amb *L'home manuscrit* (Proa, 2007) i *La cinquena planta* (Proa, 2014); Joan-Lluís Lluís (1963), amb *Les cròniques del déu coix* (Proa, 2013); Albert Sánchez Piñol (1965), amb *La pell freda* (La Campana, 2002); Jordi Puntí (1967), amb *Maletes perdudes* (Empúries, 2010); Joan Benesiú (1971), amb *Gegants de gel* (Edicions del Periscopi, 2015); Sebastià Alzamora (1972), amb *Crim de sang* (Proa, 2012); Marina Espasa (1973), amb *La dona que es va perdre* (Empúries, 2012); Marta Rojals (1975), amb *Primavera, estiu, etcètera* (La Magrana, 2011) i *L'altra* (La Magrana, 2014); Joan Todó (1977), amb *L'horitzó primer* (Els Llibres de L'Avenç, 2013); Mar Bosch (1981), amb *Les generacions espontànies* (Edicions del Periscopi, 2016); Albert Fornés (1982), amb *Albert Serra (la novel·la, no el cineasta)* (Empúries, 2013) i Alicia Kopf (1982), amb *Germà de gel* (L'Altra Editorial, 2016).

Tal com s'aprecia, són escriptors nascuts a partir de la dècada dels seixanta,¹ amb representants de tots els territoris de parla catalana. Així mateix, totes les obres escollides són d'aquest segle i compleixen el requisit de la qualitat literària, establerta a partir de les crítiques que cadascuna ha generat i de la meua lectura personal, comparada i contrastada amb obres precedents cronològicament o procedents d'altres països. A més a més, els novel·listes escollits tenen un ressò considerable entre la crítica i els lectors entesos arran del valor literari dels seus escrits, de les ressenyes que han suscitat i, en definitiva, de la recepció favorable que han aconseguit. Encara més, les seves obres són representatives del període estudiat i, partint dels seus elements literaris, col·laboren a extreure els nuclis d'interès de la novel·la catalana del segle vigent en atenció a la temàtica identitària.

1. Caldria apuntar que en aquest estudi es treballa només aquesta línia actual i que, per tant, els escriptors d'altres generacions, més grans, es mantenen o adopten unes altres línies literàries, malgrat que alguns punts literaris poden coincidir i, en aquest cas, es podrà anar citant en el contingut.

En aquesta tria d'autors s'observen dos grups força diferenciats. D'una banda, hi ha els més consagrats, generalment d'edat més avançada, que van començar a publicar abans, que reuneixen un reconeixement manifest, i que arriben fins i tot a ser mediàtics. Són Vicenç Pagès Jordà, Albert Sánchez Piñol, Joan-Lluís Lluís, Manuel Baixauli, Jordi Puntí i Sebastià Alzamora. De l'altra, hi ha novel·listes molt més recents, que han començat a publicar fa pocs anys i que, en efecte, encara no són prou coneguts ni tenen el ressò dels primers. Demostren, però, una qualitat literària igualment remarcable, al nivell dels autors anteriors. Són Marta Rojals, Albert Forn, Marina Espasa, Joan Benesi, Joan Todó, Alicia Kopf i Mar Bosch. De fet, la inclusió d'aquests escriptors resulta particularment interessant, ja que permet fer un tast de la creació literària de l'última generació, que tot sovint queda fora dels estudis literaris i de les aules universitàries. També, s'afigura com a rellevant la coincidència i el diàleg entre l'obra d'autors més experimentats i la que fan els més actuals. De tota manera, val a dir que aquests escriptors que ara s'estudien amb el valor afegit de la seva joventut i novetat aviat deixaran de ser els últims, considerant que la vigència d'una generació literària és efímera.

Vicenç Pagès Jordà, al costat d'Albert Sánchez Piñol, és un autor molt reconegut i especialment elogiat per la seva obra, que s'ha postulat com un dels grans narradors del moment en llengua catalana. Presenta una llarga trajectòria literària —va començar a publicar a principi de la dècada dels noranta—, avalada per la crítica, el públic lector i els premis literaris més prestigiosos. *Els jugadors de whist* és, segons ha apuntat la crítica, la seva novel·la més ambiciosa i complexa, «amb voluntat d'obra d'art» per a Julià Guillamon (2009: 8). Guardonada amb el premi Joan Crexells l'any 2009, es tracta d'un llibre pioner en la integració narrativa de les noves tecnologies, amb una forma literària manifestament fragmentària i unes situacions i personatges quotidians i versemblants que recorren habitualment a l'ús de la tecnologia més innovadora. D'aquesta manera, la trama pateix ruptures argumentals constants i abruptes que propicien una discontinuïtat palesa en aquest camp, fet que alenteix l'avançament fluid de la lectura. De fet, l'autor explica en una entrevista que «no pots escriure com si encara fossis al segle XIX. [...] El que seria estrany seria escriure com si el devesall d'informació que rebem per múltiples vies, missatges de Facebook, whatsapp, cançons, pel·lícules, fos un problema» (Vàzquez, 2014). El tema principal de l'obra és la crisi identitària que envolta el seu protagonista i la seva tendència a viure la realitat des de la ficció; en aquest sentit, les referències culturals continuades prenen un paper fonamental.

Tenint en compte la llarga trajectòria literària de Pagès Jordà, s'ha inclòs una altra novel·la de l'autor de les primeries del segle XXI, perquè permeti atendre a la seva evolució literària quant a les formes i els continguts utilitzats. Es tracta de *La felicitat no és completa*, una novel·la biogràfica en part a causa dels seus escenaris, en què s'expliquen set episodis dispersos però rellevants de la vida i formació del protagonista, un personatge característic de la generació nascuda als seixanta —l'època de l'autor—, que es mou en els espais que van formar part del context de la vida de Pagès Jordà. Hi destaca, un altre cop, la fragmentació discursiva, la crisi identitària i les referències culturals, sobretot musicals, i també la diversitat en la veu narrativa, les el·lipsis destacades i la particularitat en l'estil literari, que pren tota la importància a l'argument. El contingut, de fet, es redueix al mínim, i en aquest punt l'obra perd gran part de la potencialitat rítmica. És més, es tracta d'una obra en què predomina la voluntat d'estil davant dels fets anecdòtics i en què, amb això, l'argument hi és gairebé residual.

Albert Sánchez Piñol és un antropòleg i escriptor que ha reunit un èxit internacional indiscutible, i ha estat traduït a gairebé una quarantena de llengües. La crítica l'ha comparat amb Joseph Conrad, Edgar Allan Poe, Howard Phillips Lovecraft o Franz Kafka. Prou desconegut a l'inici de la seva carrera com a escriptor, l'obra *La pell freda* marca un punt d'inflexió en la seva trajectòria literària i li atorga un nom en l'escenari de la literatura universal. Les obres posteriors *Pandora al Congo* (2005) i *Victus* (2012) serveixen per certificar que es tracta d'un dels escriptors més importants i amb més projecció de la novel·la actual.

La pell freda, en efecte, ha esdevingut una novel·la cabdal de les lletres catalanes, en tant que ha afavorit la seva visibilitat i presència en la literatura exterior. En la novel·la, un jove orfe i desencantat amb les injustícies i els conflictes que afloren a la realitat, decideix marxar molt lluny, a una petita illa de l'Antàrtida. Allí, topa amb una comunitat de monstres submarins que l'ataquen a les nits, i que faran que es replantegi els límits de la condició humana i que incideixi en la dicotomia civilització i barbàrie des de la mirada a l'altre. En aquest sentit, un dels punts destacats de l'obra és l'evidència temàtica de la monstruositat associada a l'enemic, a aquell que és diferent, com una manera d'apel·lar a la bestialitat humana, tot amb referències paleses a Conrad, Lovecraft, Defoe, Stevenson i Poe. Es tracta, en realitat, d'un viatge interior d'autoconeixement, on apareixen altres elements recurrents de la novel·la actual, com la mescla de gèneres —fantasia, aventura, terror o moralitat— i també la pèrdua de la identitat.

LA POSTMODERNITAT LITERÀRIA

Abans de començar aquest estudi cal presentar una panoràmica del moviment literari immediatament anterior, la postmodernitat literària, que es va instaurar a Catalunya a finals del segle xx, i que exerceix, en gran manera, de metatext i origen de les novel·les de l'actualitat, les quals esdevenen hereves directes dels seus motius i formes. De fet, aquest llibre permet atendre, també, la possible continuació del moviment literari postmodern després del tombant de segle, ja que posa en relleu els aspectes narratius persistents, idèntics, divergents o innovadors.

En aquest sentit, Jordi Marrugat, Víctor Martínez-Gil i Enric Balaguer s'aproximen al concepte *postmodernitat*, primer, a través de les teoritzacions de Jean-François Lyotard, que remetent a la pèrdua dels grans relats ideològics i sociopolítics o a l'anul·lació dels discursos carregats de sentit. Tal com concreta Marrugat (2014: 9-10), la crisi del discurs marxista, el gran relat modern aixoplugat sota el racionalisme, impossibilita la creació d'un discurs unitari i coherent que pugui representar la nostra societat. I és que els avenços tecnològics i la gran expansió dels canals de difusió d'informació generen una quantitat desbordant de missatges no coincidents i sempre renovats, que incrementen la presència de discursos dispersos i també dispersos, individualitzats, que no ajuden a articular una visió unitària de la humanitat (Marrugat, 2014: 10). Així mateix, els discursos estètics també s'esbargeixen i individualitzen, fins al punt que els moviments literaris acaben desapareixent (Marrugat, 2014: 10). En aquest sentit, Antoni Isarch (2019: 38) ha relacionat la inexistència de models dominants amb la propagació de patrons esteticoculturals propis i molt personals per part dels autors, que no obeeixen a cap norma imposada. També, segons Balaguer, el creixement dels petits relats incideix directament en la fragmentació i diversitat de mons (2014: 128), i propicia un univers canviant on la veritat no és possible, ni tampoc el coneixement de la pròpia subjectivitat.

Martínez-Gil (2006: 302) s'adhereix, també, a la conceptualització de *postmodernitat* que ha apuntat Fredric Jameson, entesa com una dominant cultural que preval en les societats del capitalisme multinacional, en què és evident el pes de la globalització i del consumisme.

Jameson ha relacionat els símptomes de la societat postmoderna amb els propis dels esquizofrènics, i entén, així, que existeix una ruptura en la cadena de significant o una falta de sentit de tot plegat (Martínez-Gil, 2006: 314). Aquesta incertesa generalitzada provoca que l'ésser humà actual perdi l'experiència del món i que no s'hi sàpiga relacionar (Marrugat, 2014: 78), i que, amb això, sigui incapaç de classificar i representar tot el que l'envolta (Marrugat, 2014: 82), ni tampoc a ell mateix.

«La cibernètica, la informàtica i Internet, la televisió, el fax..., han alterat substancialment la relació amb la realitat, des del contacte a grans distàncies en temps real fins a la suplantació de la realitat directa per la virtual» (Simbor, 2005: 87).

El desenvolupament de les noves tecnologies a què s'ha assistit en les últimes dècades ha ocasionat una confusió creixent entre el que es veu a la publicitat o a la televisió i el que es consumeix realment, fins al punt que resulta complicat distingir l'objecte real de la imatge d'aquell objecte (Balaguer, 2014: 127). També Jameson ha indagat en l'efecte actiu que tenen els mitjans de comunicació en la nostra percepció esbiaixada de la realitat. Per a Marrugat, aquesta expansió tecnològica «ha fet encara més evident que l'home viu en una realitat virtual, en una gran mentida» (2014: 263), o en una *simulació*, terme que Balaguer fa servir (2014: 129) per referir-se a la creixent confusió entre allò real (veritable) i allò imaginari (fals, fictici o virtual), entre la imatge de l'objecte i l'objecte en si. És per això que Balaguer (2014: 128-129) conclou, nodrint-se de les teoritzacions de Jean Baudrillard, que prima la màscara sobre els fets o objectes reals, ja que els signes han suplantat allò real, fins al punt que el simulacre esdevé «l'únic referent possible en el món de la comunicació de massa» (Martínez-Gil, 2006: 302). És així que prorrump un panorama d'incertesa extrema per la veritat, en «un procés de desrealització del món» (Balaguer, 2014: 129).

«La postveritat negligeix la veritat; no la interpreta, simplement la considera irrellevant. Creu que se'n pot prescindir» (Roca Junyent, 2017).

En aquest punt, és idoni fer referència a la discussió actual sobre el terme de *postveritat* (*post-truth*), elegit pel Diccionari Oxford com la paraula de l'any 2016. S'ha definit com 'relating to or denoting circumstances in which objective facts are less influential in shaping public opinion than appeals to emotion and personal belief'. Concerneix, per tant, a aquelles actuacions en què no es considera tant allò que passa

realment —la situació objectiva—, sinó l'opinió generada i el sentiment suscitat al voltant del fet —la situació modulada pels sentiments o els interessos i, per tant, subjectiva. Com atesta Miquel Roca Junyent (2017), tot allò que es diu a través de les xarxes socials té el poder de suplantar la veritat mateixa, i es converteix en una postveritat que es farà sentir en tertúlies i programes mediàtics com a argument cert i validat, deixant de banda la veritat real. Per això, és un concepte completament actual que confirma que avui dia són les creences personals i no les dades científiques aquelles que dicten què és cert i què no ho és, cosa que converteix la veritat en una postveritat sentimental o interessada.

Tornant a l'era postmoderna, si hi ha una pèrdua greu en la capacitat de processament de la realitat és, sobretot, a causa del canvi radical en la concepció de l'espai i el temps. Es tracta d'una era absolutament espacial que només posa el focus en l'espai i s'oblida de conjugar el temps, el qual queda detingut en el *presentisme* (Balaguer, 2014: 127-128), fet que provoca que el passat i el futur quedin fora dels discursos. Per a Martínez-Gil, «la caiguda en el present comporta l'anul·lació del sentit, l'entrada en un laberint» (2010: 268), atès que si no hi ha passat, el present no té relació en el temps i «s'anul·la a si mateix» (2010: 277). Així, en relació amb el concepte d'*esquizofrènia*, en aquesta postmodernitat només es pot accedir a una experiència material del significat (Martínez-Gil, 2010: 269), però no al seu sentit complet, que necessita la relació temporal per establir-se.

«Hi ha una necessitat de regenerar, amb la vitalitat del real, qualsevol text fictici» (Balaguer, 2014: 129).

Per a Balaguer (2014: 129), hi ha una connexió evident entre la desrealització del món i l'auge d'una narrativa que tendeix a emfasitzar allò real. És el cas de la proliferació d'obres que mesclen el component biogràfic i la ficció més pura, tot remarcant els aspectes relacionats amb la pròpia vida. Es tracta de la narrativa d'autoficció, en què l'escriptor es posa en el centre de la narració, per parlar de la seva figura i de les seves circumstàncies, i les novel·la amb la inclusió de situacions fictivals. És per això, com també adverteix Balaguer (2014: 129), que s'aprecia un creixement en l'ús del documental i la crònica i, per tant, de les tècniques periodístiques, les quals conflueixen en l'obra artística.

Per tot el que s'ha exposat, la postmodernitat, que segons Vicent Simbor s'inicia, a la nostra societat, en la dècada dels vuitanta, es pot definir, també, com «un moviment que exalça el nihilisme mòrbid, la crisi

de la raó, la convicció de la fi de les contradiccions» (Simbor, 2005: 88). Es tracta d'una època dominada pel relativisme i el dubte ontològic, que generen una mena de buidor i de crisi de valors que, en conseqüència, condueixen a l'actitud hedonista, on no hi ha dogmes però sí una absoluta llibertat i gaudi del plaer. A més a més, hi impera l'individualisme i, de retruc, una manca de comunicació interpersonal i d'afectivitat en un món dominat per la premsa.

Què suposa, així, la postmodernitat, en el terreny literari? Marrugat i Martínez-Gil coincideixen a apuntar que Quim Monzó és el principal representant de la narrativa postmoderna catalana. És així com la gran majoria d'estudis que existeixen sobre aquest assumpte i que permeten extreure les bases de la postmodernitat literària se centren quasi exclusivament a analitzar la seva obra. Per tant, en aquest apartat es ressegueixen, a grans trets, les característiques postmodernes que ha reunit l'obra de Monzó a partir dels estudis que ha generat.

Primerament, la literatura postmoderna monzoniana destaca, en part, pel joc que fa amb la tradició com una manera de renovar la literatura (Maestre, 2007: 595), en un moment cultural on sembla que no es pot dir res de nou perquè ja ha estat tot dit. Monzó mira els motius i mites universals de la literatura clàssica (Gregori, 2008: 56) i s'hi inspira i, a partir de la seva manipulació i deformació, crea les obres pròpies en un exercici intertextual precís —entenent la *intertextualitat*, segons la definició de Genette (1982: 8-9), com a presència efectiva d'un text en un altre. En aquest sentit, hi ha una utilització constant de la *paròdia*, identificada per Gregori (2008: 59-60) com a reelaboració o apropiació del material literari de la tradició, que genera sempre una pràctica metanarrativa irònica. Per tot això, també és habitual percebre, en l'obra de Monzó, una crítica al mite de l'originalitat i de l'autoria (Maestre, 2007: 601).

En l'intent de renovació literària que es va desenvolupar en el context de postguerra, Monzó va optar per una línia narrativa divertida, aparentment banal i intranscendent, ja que l'autor és del parer que la literatura ha de ser plaer i entreteniment, sense que això interfereixi en la qualitat literària. Hi ha, per tant, un esperit narratiu lúdic o amb voluntat de joc (Gregori, 2008: 57). En aquest sentit, un altre tret postmodern que s'associa a l'obra monzoniana és l'ús efectiu de l'humor com a fórmula per retratar la realitat quotidiana immediata, una comicitat que tot sovint es vesteix de fantasia i d'absurditat. Tanmateix, com atesta el col·lectiu Joan Orja, darrere l'humor «descobrim el patetisme de determinades situacions límit, o bé un sentiment angoixat d'incomunicació [...], d'inseguretat, de dissolució, d'indeterminació»

(1989: 51). I és que Monzó empra l'humor corrosiu i irònic amb el propòsit de descriure i alhora criticar les penúries i dificultats de la societat occidental actual, definida per l'hedonisme, com també fan altres representants de la postmodernitat literària, com són Sergi Pàmies o Empar Moliner.

Aquesta crítica tàcita a l'obvietat tot sovint revestida d'humor no ve d'ara, sinó que s'hi poden veure antecedents en Josep Carner i la seva ironia crítica —pedagògica— vers la societat, però sobretot en el Grup de Sabadell, que duu l'humor carnerià fins a l'estirabot i la provocació propis de l'avantguarda. Una mena d'institucionalització d'aquest humor apareix en la seva obra de presentació, *L'any que ve* (1925), signada per Francesc Trabal. Es tracta d'un llibre il·lustrat d'acudits humorístics que vol fer emergir tot allò que habitualment no es posa de manifest; és a dir, tot allò que la gent ja no és capaç de veure pel fet de ser i de mostrar-se òbvia i previsible. Consisteix, doncs, en una manera nova de criticar el convencionalisme i la inèrcia mental inherents a la societat que, com s'apuntava, ha trobat ressò fins a l'actualitat en l'obra d'autors com Monzó, Pàmies i Moliner.

En aquesta narrativa instal·lada en plena contemporaneïtat i actualitat sociourbana hi predomina, també, el relat urbà, en la mesura que hi ha un interès per la vida moderna a la ciutat i pels comportaments socials que hi dominen (Orja, 1989: 43). Aquesta ciutat, a estones, s'arriba a convertir en el mateix tema de l'obra, fins al punt de referir-s'hi com un gènere literari més (Orja, 1989: 63). De tota manera, en el temps de la postmodernitat, de la globalització evolutiva i del fort creixement de les noves tecnologies s'esvaeixen les diferències abismals entre les grans ciutats i les ciutats provincianes o els pobles, ja que es viu en un món molt uniforme que ha perdut les grans distàncies: «hom viu —ço és, treballa, s'entreté, compra...— de forma cada vegada més semblant en tots els llocs» (Balaguer, 2014: 128). De resultes d'això, tal com exposa Àlex Broch (1991: 158-159), s'ha de deixar d'equiparar allò urbà amb allò modern i progressiu, i allò rural amb allò depassat i regressiu, perquè es tracta d'uns valors adjectivals que es relacionen directament amb un contingut literari determinat i un tractament de les idees concret. És a dir, una novel·la rural també pot incloure continguts vius en l'actualitat, i no només arguments, idees i formes envellits. Així mateix, també perd sentit l'associació que, segons Víctor Martínez-Gil, feia la crítica a la dècada dels vuitanta entre, d'una banda, una narrativa urbana «de frase curta i sincopada» i un «punt de vista fixat, sense futur i sense nostàlgia, en el present» que «semblava incapaç d'anar més enllà del conte o de la novel·la curta» (1999: 318), i, de l'altra, una narra-

Aquest llibre se centra en l'estudi de la crisi identitària que s'identifica en la novel·lística catalana d'aquest segle, amb el propòsit de demostrar la primordialitat de la temàtica. S'elabora, en primer lloc, una perspectiva filosòfica i sociocultural sobre la concepció de la postmodernitat, la qual es vincula estretament amb el sorgiment de la problemàtica identitària en la societat actual. Posteriorment, s'exploren diferents punts d'investigació relacionats amb aquesta disjuntiva identitària, els quals esdevenen motius narratius constants de les novel·les analitzades: els sentiments reiterats de fragilitat, incertesa i pèrdua de sentit existencial; la percepció de la soledat; la vigència del doble identitari; la confusió entre l'esfera real i la ficció o virtualitat; les relacions líquides, la incomunicació i les identitats volàtils; la pèrdua d'un relat coherent sobre el passat, i les reflexions morals sobre la naturalesa humana. Finalment, es posa el focus en el retrat que ofereixen els textos actuals de la realitat immediata, tant dels costums i conductes habituals dels personatges com les característiques més òbvies del món d'avui.

TEXTOS I ESTUDIS DE CULTURA CATALANA

Publicacions de l'Abadia de Montserrat